

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2019–2022

Inhoud

Inleiding		5
Hoofdstuk 1:	Betrouwbare overheid	8
1.1	Vertrouwen	8
1.2	De gemeente, dat zijn we samen	9
1.3	Financiën	12
Hoofdstuk 2:	Veiligheid	14
2.1	Een veilige samenleving	15
Hoofdstuk 3:	Zorg	17
3.1	Volksgezondheid	18
3.2	Zorg voor kwetsbare mensen	18
Hoofdstuk 4:	Jeugd, gezin en onderwijs	24
4.1	Zorg voor kinderen en jongeren	24
4.2	Onderwijs	27
Hoofdstuk 5:	Werk en Inkomen	29
5.1	Aan het werk	29
5.2	Armoede en preventie	30
Hoofdstuk 6:	Kunst, cultuur en sport	33
Hoofdstuk 7:	Economie	36
7.1	Handel en bedrijf	36
7.2	Recreatie en toerisme	39
Hoofdstuk 8:	Energie, klimaat en milieu	40
8.1	Energieke gemeente	40
8.2	Afvalverwerking	43
8.3	Toekomstbestendig waterbeheer	44
Hoofdstuk 9:	Wonen en ruimte	45
9.1	Wonen	45
9.2	Ruimte	47
Hoofdstuk 10:	Mobiliteit	50
Verantwoording en slot		54

Inleiding

ChristenUnie, partij in de samenleving

Verkiezingen gaan over mensen. Over u en over mij. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op school, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en onze manier van samenleven.

Wij geloven dat mensen geschapen zijn door God en dat Hij ons aan elkaar heeft gegeven om samen te leven, om een samenleving te vormen. De ChristenUnie gelooft dat het in onze samenleving om veel meer gaat dan om geld en bezit. Het gaat vooral om zinvol leven, vrijheid en veiligheid.

Wij willen geen samenleving waarin ons verteld wordt wat we moeten denken en doen, maar wij willen vrijheid om te geloven en om zelf verantwoordelijkheid te nemen. Wij willen een gemeente waar een bescheiden overheid ruimte biedt aan inwoners die maatschappelijk initiatief tonen. We willen een wereld waarin we omzien naar elkaar, een wereld die leefbaar blijft, ook voor onze kinderen.

Een samenleving met toekomst

De gemeente Westerkwartier is ontstaan uit een fusie van vier gemeenten, Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn en de toevoeging van de dorpen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd gelegen in het Middag-Humsterland. Terugkijkend zijn er veel goede dingen te zeggen. Vrijwilligers zijn volop actief in sport- en dorpsverenigingen en in bibliotheken, nieuwbouwwijken worden aardgasvrij gebouwd en zijn er veel extra middelen beschikbaar voor duurzaamheid. De invoering van de transitie Sociaal domein is goed verlopen, er zijn toekomstbestendige sportaccommodaties, de blijverslening is ingevoerd evenals de duurzaamheidslening, er is subsidie verkregen voor recreatie en toerisme, er zijn Integrale Kindcentra en de fuserende gemeenten zijn financieel gezond. Aan al deze zaken heeft de ChristenUnie haar positieve bijdrage geleverd.

Financieel staat de nieuwe gemeente goed voorgesorteerd. Wel zal in de komende jaren verder gewerkt moeten worden aan de versterking van de vermogenspositie.

Tegelijk zijn er uitdagingen. Hoe zorgen we er voor, dat de inwoners betrokken blijven bij het openbaar bestuur? Hoe houden we de dorpen leefbaar als we zien dat met name kleinere kernen qua inwoneraantal krimp laten zien? Te veel gezinnen leven nog onder de armoedegrens. De overdracht van zorgtaken aan

de gemeenten is ingrijpend geweest en mensen dreigen tussen wal en schip te vallen. Er zijn tekorten in de Jeugdzorg. En er liggen uitdagingen op het gebied van de energietransitie.

De Omgevingswet (zie hoofdstuk 9) is veelomvattend, complex en vraagt om participatie van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Naar onze mening kan de invoering van deze wet ook aangegrepen worden om organisatie en werkwijze van de nieuwe gemeente vorm te geven.

In onze samenleving zijn bijbelse normen en waarden niet vanzelfsprekend meer. De ChristenUnie vindt het meer dan ooit belangrijk om te geloven in een samenleving waar het niet gaat om 'ik', maar steeds meer om 'wij' en in een politiek van draagkracht en draagvlak.

Daarom gaan wij met dit programma van hoop de verkiezingen in. Een programma met plannen, dat laat zien dat de ChristenUnie wil bouwen aan een samenleving waarin iedereen meetelt. Wij investeren in zorg voor elkaar, in de cruciale rol van gezinnen, in een dienstbare en rechtvaardige overheid, in moreel leiderschap, in godsdienstvrijheid, in een duurzame economie en in een zorgvuldige omgang met Gods schepping.

Dit vatten we samen in onze kernboodschap.

De ChristenUnie:

- Zorgt dat iedereen meetelt
- Investeert in de toekomst van kinderen
- Streeft naar een duurzame leefomgeving

Geef geloof een stem

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst. Wij geloven dat Gods wetten en instellingen niet alleen goed zijn voor christenen, maar voor iedereen. Wij vinden daarom dat christelijke uitgangspunten in de politiek relevant zijn, ook voor de gemeente Westerkwartier.

De ChristenUnie-politici maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar het laten zien in de maatschappij. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken kan oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen en het sterke te reguleren, om zo vrede te stichten. De Bijbel roept ons op om *recht te doen, trouw te zijn, en nederig de weg te gaan die God van ons vraagt*. (Micha 6:8)

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dat biedt stabiliteit. Onze lokale standpunten zijn niet ad hoc opgeschreven, maar gebaseerd op onze christelijke uitgangspunten. Tegelijk biedt het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om lokale zaken provinciaal of landelijk aan de orde te stellen en andersom.

Van christenen voor alle mensen

De ChristenUnie is een partij van christenen voor alle mensen. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor de gemeente Westerkwartier. Doe met ons mee. Geef geloof een stem!

*Zet je in voor de bloei van de stad waarin je woont,
want de bloei van de stad is ook jullie bloei. (Jeremia 29:7)*

Hoofdstuk 1: Betrouwbare overheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal. Een samenleving die niet het werk is van de overheid, maar van mensen en maatschappelijke verbanden samen.

De gemeente heeft dus een bescheiden rol en heeft vooral als taak de kracht in de samenleving te versterken en staat daarom naast mensen. De gemeente wijst op de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners, maar denkt ook mee, stimuleert en ondersteunt waar dat nodig is. Dit vraagt om maatwerk: de een heeft eerder ondersteuning nodig dan de ander. En voor kwetsbare mensen die het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, biedt de overheid een vangnet.

Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid op een aantal belangrijke terreinen ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

1.1 Vertrouwen

De ChristenUnie zet in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die onder andere zijn vastgelegd in dit programma. De ChristenUnie staat bekend als een betrouwbare en constructieve partij en wil dat ook zijn in de gemeente Westerkwartier.

Het vertrouwen in de politiek en in de overheid staat echter onder druk. De ChristenUnie ziet dat en neemt dat serieus. Wij zijn ervan overtuigd dat goed bestuur en sterk moreel en integer leiderschap de basis vormen voor een bloeiende samenleving. Net zo belangrijk is een samenleving die zich realiseert dat een overheid niet alles kan oplossen en die zelf ook verantwoordelijkheid neemt.

- De ChristenUnie wil open, herkenbaar en betrokken aanwezig zijn in de gemeente Westerkwartier;
- Wij zetten in op goede relaties en goede contacten tussen het openbaar bestuur en de inwoners van de gemeente;

- Wij willen dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden en transparant zijn;
- De ChristenUnie streeft naar een coalitieakkoord met duidelijke afspraken, zonder dat alles van tevoren is dicht getimmerd;
- Wij geven hoge prioriteit aan de bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente.

1.2 De gemeente, dat zijn we samen

De ChristenUnie wil dat inwoners zoveel mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken.

De gemeente moet op haar beurt dan wel open staan voor initiatieven van inwoners, instellingen, bedrijven en kerken, met name als die het algemeen belang op het oog hebben. Hierbij past een overheid die meedenkt, participeert, drempels verlaagt en faciliteert. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren in bijvoorbeeld coöperaties en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Meer verantwoordelijkheid van inwoners vraagt om minder regels van de gemeente, om minder administratieve lasten en minder bureaucratie.

De ChristenUnie wil inzetten op het meedenken van inwoners, platforms en comités voorafgaande aan beleidsvorming in de raad. Burgerinitiatieven willen we ruimhartig verwelkomen en participatie stellen we op prijs. Wel letten we erop dat de gemeenteraad vanaf het begin heel duidelijk is over de ruimte die er is voor burgerparticipatie. Dat steekt nauw. Aan de ene kant niet pas het gesprek aangaan als keuzes al gemaakt zijn, maar ook geen ongecontroleerde burgerparticipatie. Inwonerpeilingen, experimenten met nieuwe vormen van vertegenwoordiging en andere manieren om inwoners te betrekken bij de besluitvorming, moeten aanvullend zijn op het mandaat dat via de verkiezingen door de inwoners is gegeven. Juist bij belangentegenstellingen is het de gemeenteraad, die als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk.

Overheid en inwoner

De gemeente heeft een aantal belangrijke kerntaken, zoals veiligheid, (jeugd-) zorg, maatschappelijke ondersteuning, ruimtelijke ordening en duurzaamheid.

Zelfs bij die taken waar zij een primaire verantwoordelijkheid heeft, zoekt zij steeds zoveel mogelijk samenwerking met de samenleving (inwoners, bedrijven, organisaties, kerken, scholen enzovoorts).

Het dorp als lokale gemeenschap

De ChristenUnie waardeert dorpen (,kernen') en buurten als lokale gemeenschappen en hecht aan het eigene en de vitaliteit van de lokale gemeenschap. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen en wijken te betrekken bij zaken die hen raken. Bijzondere aandacht moet er in dit verband zijn voor de grotere kernen van de gemeente. Daar is de anonimiteit groter en de betrokkenheid op het dorp vaak geringer. Ook sociaal gezien kan eenzaamheid daar eerder een probleem zijn.

Het Westerkwartier telt veel kleine kernen. Dat vraagt om specifiek kernenbeleid.

Binnen de gemeente Westerkwartier hebben we veel actieve verenigingen die bijdragen aan het dorpsleven. Voor een betrokken kernenbeleid kiest de ChristenUnie voor het inzetten van dorpscoördinatoren. Dit zijn mensen die met beide benen in de dorpsamenleving staan en een makkelijke toegang hebben tot ambtenaren, raadsleden en wethouders. Zij ondersteunen bij het realiseren van projecten en onderhouden contacten met andere dorpen om het beste naar boven te halen, zodat het wiel niet steeds weer opnieuw behoeft te worden uitgevonden.

De ChristenUnie wil dorpen en wijken, wanneer zij dat wensen, eigen verantwoordelijkheid geven, eventueel ondersteund met eigen budgetten. De kracht van het dorp en de wijk is daarbij uitgangspunt.

Verenigingen/coöperaties zoals dorpsbelangen worden gefaciliteerd om de belangen van het dorp te kunnen behartigen. Voorwaarde is, dat er een duidelijk draagvlak voor de vereniging in de kern moet kunnen worden aangetoond. Voor een degelijk kernenbeleid is het noodzakelijk beleidsvrijheid te geven om kleine projecten slagvaardig te kunnen aanpakken.

Raadsleden en/of wethouders hebben regelmatig contact met inwoners in een dorpshuis of andere centrale plek in het dorp / de wijk.

- De gemeente geeft ruimte aan inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijvoorbeeld in coöperaties) onder andere op het gebied van duurzaamheid, energie, zorg, lokale economie of wijkbeheer;
- De ChristenUnie vindt het de moeite waard dat de gemeente Westerkwartier zich verdiept in het landelijke programma Right to Challenge. De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van gemeenten kan overnemen als men denkt dat het anders, beter, slimmer en/ of goedkoper kan;
- Indiërs van burgerinitiatieven worden actief ondersteund door de gemeentelijke organisatie;
- Meer vertrouwen, minder regels: elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden;
- Dorpen / wijken krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de wijk en zo mogelijk ook eigen budgetten;
- De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners begrijpelijk Nederlands.

Samenwerking

De gemeente Westerkwartier kan een groot deel van de taken en werkzaamheden in eigen beheer uitvoeren. Dat is het uitgangspunt. Daar waar bepaalde taken zo groot zijn of specifiek zijn, wordt samenwerking gezocht. In beide gevallen moet de kwaliteit van de dienstverlening aan de inwoners voorop staan. Gemeenschappelijke regelingen met andere gemeenten en provincies vragen een kritische houding. De ChristenUnie is niet tegen gemeenschappelijke regelingen, maar het is belangrijk dat de raad zicht en controle houdt op besluiten die binnen gemeenschappelijke regelingen genomen worden.

- De ChristenUnie steunt (het wettelijk mogelijk maken van) initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken;
- De raad maakt afspraken over hoe gemeenschappelijke regelingen vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd.

De gemeente Westerkwartier is qua oppervlakte één van de grootste van Nederland. Op basis daarvan ligt aansluiting bij de P10-gemeenten, een landelijk samenwerkingsverband van zeventien grote plattelandsgemeenten, voor de hand.

1.3 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen en dat die publiek verantwoord worden. Structurele uitgaven, zoals voor wegen en onderwijshuisvesting, moeten kunnen worden betaald uit vaste inkomsten. Alle inwoners van de gemeente betalen mee, hetzij via de afdracht van de rijksoverheid, hetzij via de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (ozb). Uiteraard is er voor mensen met weinig financiële draagkracht maatwerk mogelijk.

In de afgelopen periode is het takenpakket van de gemeenten flink uitgebreid, onder meer als gevolg van de overheveling van zorgtaken en de geldmiddelen die daar bij horen. Ook door de vorming van de nieuwe gemeente Westerkwartier ontstaat er een nieuwe financiële situatie. Daardoor is de begroting in omvang aanzienlijk toegenomen en zijn de financiële risico's groter. Gedacht moet worden aan financiële risico's op het gebied van de jeugdzorg en de financiële consequenties die de Omgevingswet mogelijk met zich mee brengt. Het is nodig dat alle risico's goed in beeld worden gebracht en worden beheerst. Toekomstige generaties mogen niet worden opgezadeld met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers.

Nieuwe plannen van de gemeente worden opgenomen in de jaarlijkse begroting. Alleen bij hoge uitzondering kan het voorkomen dat er tussentijds nieuw beleid geformuleerd moet worden.

Afgesproken is dat alle medewerkers van de huidige gemeenten na de fusie een baangarantie hebben. Dit zal betekenen dat er voor sommige functies een dubbele bezetting komt. De ChristenUnie gaat voor een sobere invulling. De intentie moet zijn dat medewerkers die boventallig zijn gedetacheerd worden naar andere gemeenten of aan de overheid gelieerde organisaties.

Politiek is kiezen

Na de herindeling zal een nieuw financieel evenwicht moeten ontstaan. Daarvoor is het noodzakelijk dat er behoedzaam wordt omgegaan met de beschikbare middelen en dat er een gelijkwaardige aandacht is voor dorpen en bevolkingsgroepen. Er dient ook aandacht te zijn voor de verdeling van voorzieningen over de dorpen, passend bij de schaal van elk dorp.

Het begint met het inzichtelijk maken in de begroting welke prestaties voor de beschikbare financiën moeten worden gerealiseerd. Daarbij moet antwoord

worden gegeven op de drie W-vragen: Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag dat kosten? In de jaarrekening verantwoordt de gemeente achteraf welke prestaties daadwerkelijk zijn gerealiseerd. De voorschriften voor begroting en jaarrekening zijn gericht op transparantie en betere vergelijkbaarheid met andere gemeenten.

Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De begroting moet sluitend zijn en passen binnen de meerjarenraming. Voldoende reserves en voorzieningen zijn belangrijk om financiële tegenvallers op te vangen.

De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. Ingeval van bezuinigingen moet volgens de ChristenUnie het uitgangspunt zijn dat posten die te maken hebben met de nood van individuele burgers, zoals zorg en veiligheid, zoveel mogelijk worden ontzien.

De gemeente let bij haar inkoopbeleid op zuinigheid, duurzaamheid en hergebruik. In een grotere ambtelijke organisatie moet het mogelijk zijn effectiever in te zetten op en gebruik te maken van externe fondsen, met name Europese, maar ook provinciale en wellicht andere. Hier gericht eigen menskracht op inzetten loont, waarbij overigens samenwerking met de stad, de provincie en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland ook noodzakelijk is.

De gemeente als ambtelijke organisatie moet blijven werken aan doelgerichtheid en efficiëntie. Rekenkameronderzoeken kunnen daarbij behulpzaam zijn, mits ze gericht worden ingezet en geen (politiek) doel op zich worden.

- De ChristenUnie is voor experimenten met dorpsbudgetten waarbij het budgetrecht van de raad overeind blijft;
- Het uitgangspunt is dat de lokale lastendruk niet meer stijgt dan het inflatiepercentage;
- De dienstverlening van de gemeente (onder andere leges) zijn voor zover mogelijk kostendekkend.
- Bij inkoopbeleid zijn in de gemeente Westerkwartier duurzame criteria een harde eis;
- De ChristenUnie is kritisch op 'prestigeprojecten', het subsidiëren van organisaties en activiteiten die ook met privaat geld kunnen worden bekostigd en de inhuur van externe projectmanagers, adviesbureaus en dergelijke.

Hoofdstuk 2: Veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Veiligheid is een belangrijk thema. Alle onderzoeken in het Westerkwartier wijzen uit dat de mensen een groot gevoel van veiligheid ervaren. Zuidhorn was tot voor kort zelfs de veiligste gemeente van Nederland. We hebben in onze regio dus geen veiligheidsproblemen. Dat willen we graag zo houden. De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Dat is een exclusieve taak van de overheid.

Elke buurt of wijk en elk dorp heeft een eigen aanpak nodig en inwoners moeten betrokken zijn bij het formuleren daarvan. Juist burgers, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waarin ouders met een gerust hart wonen, werken en winkelen en waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten.

De noordoosthoek van onze gemeente heeft helaas te maken met aardbevingsproblematiek. De ChristenUnie is van mening dat de gemeente naast haar inwoners moet staan als het gaat om de afhandeling van de geleden schade.

2.1 Een veilige samenleving

Ook bij de aanpak van veiligheidsproblemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Hard waar het moet, zacht waar het kan, maar altijd met een hart. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve, op herstel gerichte, aanpak van daders.

De gemeente stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. Betrokkenheid van bewoners en organisaties is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan.

In een veiligheidsplan staan doelen en verantwoordelijkheden van de organisaties die in samenwerking een rol spelen bij veiligheid. De ChristenUnie wil dat het integraal veiligheidsplan zo tijdig door de raad wordt vastgesteld, dat de gemeente invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten voor de politie.

Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, de onderlinge samenwerking en de aanrijtijden van politie, brandweer en ambulances. De gemeenteraad moet de vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst.

Bewoners worden, als oren en ogen van de politie, actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan door de inzet van Burgernet en van internet, zoals WhatsApp-groepen in de wijk.

Cameratoezicht kan een goed middel zijn, maar de ChristenUnie wil de eventuele inzet daarvan beperkt (proportioneel) toepassen en inbedden in goede wetgeving (privacy) en in een goede cyclus van beleid, uitvoering en evaluatie. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De mogelijkheid van het anoniem aangifte doen, biedt de mensen in sommige gevallen veiligheid, maar is nog onvoldoende bekend. De ChristenUnie vraagt om voorlichting over deze mogelijkheid.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent en/of de bijzondere opsporingsambtenaar (boa) als aanspreekpunt voor burgers en hun coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen concreet aan te pakken.

- Er wordt ingezet op voldoende beschikbaarheid en zichtbaarheid van de wijkagent en/of boa;
- Inwoners worden (eventueel per dorp / wijk) betrokken bij het opstellen van het veiligheidsplan en de prioriteiten;
- De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door politie;
- De kosten van vandalisme worden verhaald op daders;
- Burgers worden betrokken bij de veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet en Buurtpreventie Apps.

Prostitutie en mensenhandel

Prostitutie is menonwaardig en gaat in tegen Gods bedoeling met seksualiteit. De ChristenUnie wil prostitutie zo veel mogelijk terugdringen. Alle mogelijkheden om mensenhandel en uitbuiting tegen te gaan moet de gemeente benutten. Dat betekent dat de verschillende gemeentelijke diensten goed samenwerken en alert zijn op signalen van mensenhandel en daarbij samenwerken met de partners zoals politie en Openbaar Ministerie.

- De ChristenUnie vindt dat het aantal seksinrichtingen beperkt moet zijn tot het wettelijke minimum van één per gemeente, ook in de nieuwe gemeente Westerkwartier.

Hoofdstuk 3: Zorg

Waar staat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie gelooft in een samenleving die is gebaseerd op naastenliefde. Eén van de kenmerken van de samenleving van nu is dat bijna iedereen deel uit maakt van een of meerdere netwerken van mensen, zoals gezinnen, klassen in scholen, vriendengroepen, de straat en de buurt, online netwerken en sociale media. Tegelijk is er sprake van individualisme en van eenzaamheid en zijn er mensen die niet mee kunnen komen.

We hebben een periode van grote bezuinigingen en hervormingen gehad, waardoor inwoners, veel meer dan vroeger, zelf verantwoordelijk zijn geworden voor het regelen van ondersteuning. De ChristenUnie blijft inzetten op een participatiesamenleving. Het is belangrijk dat mensen elkaar, als het kan, helpen en voor elkaar zorgen. Tegelijk moet de gemeente zorgen voor passende ondersteuning en hulp aan mensen die het niet op eigen kracht redden. De ChristenUnie wil dat de sociaal ombudsvrouw die nu al in de gemeente Zuidhorn actief is, in de hele gemeente Westerkwartier wordt ingezet.

De ChristenUnie wil in de gemeente Westerkwartier bijdragen aan een samenleving waarin iedereen ertoe doet en meedoet, oud en jong, rijk en arm, voor iedereen is meedoen en gewaardeerd worden van belang.

De gemeente heeft in de afgelopen periode veel meer taken en daarmee een grote verantwoordelijkheid gekregen als het gaat om de zorg voor kinderen, jongeren en kwetsbare inwoners. Niet alles in dit proces is goed gegaan, maar de ChristenUnie steunt de veranderingen, omdat het goed is om een samenhangend zorg- en preventieaanbod zo dicht mogelijk bij onze bewoners te organiseren.

De ChristenUnie wil de inkoop voor jeugdzorg, wmo en beschermd wonen integraal gaan organiseren. Dus één contract voor alle domeinen om te benadrukken dat de gemeente Westerkwartier uitgaat van de leefwereld van mensen.

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is.

3.1 Volksgezondheid

Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Door te investeren in preventie zorgen we ervoor dat mensen (langer) gezond blijven. Wij willen dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien.

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding van de (regionale) gezondheidsdienst (GGD) en daarmee voor het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg.

- De gemeente stelt voor het ontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijke gezondheidsprofiel op dat bijgestuurd wordt als dat nodig is;
- Een gezond gewicht is van levensbelang. De gemeente Westerkwartier zet zich ervoor in dat ook jongeren zich hiervan bewust zijn. De gemeente Westerkwartier wil daarom JOGG gemeente (Jongeren Op een Gezond Gewicht) zijn en sluit zich aan bij dit landelijke initiatief.

3.2 Zorg voor kwetsbare mensen

De ChristenUnie is een groot voorstander van zorg die dichtbij is georganiseerd. Zorg op een menselijke schaal en met een menselijk gezicht. In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de kerken. Kerken pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen, met inachtneming van de scheiding tussen kerk en staat, om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en kerken (voorgangers en diaconieën).

De komende tijd zal de gemeente vol moeten inzetten op het weghalen van de schotten tussen hulp, zorg en participatie en het weghalen van onnodige bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van burgers. Een keukentafelgesprek wordt een gesprek waarin de zorgvrager zelf aangeeft wat hij of zij nodig heeft, welke richting van hulpverlening wordt ingezet, wie kan helpen en ondersteunen bij het hervinden van de eigen kracht. Medewerkers die namens de gemeente gesprekken voeren met hulpvragers, bijvoorbeeld in (sociale) wijkteams en aan de keukentafel, krijgen mandaat om toezeggingen te doen over schuldhulpverlening, indicaties voor respijtzorg, wmo-voorzieningen en jeugdhulp. Alleen dan wordt integraal indiceren mogelijk.

- Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers of een onafhankelijke cliëntondersteuner;
- Integrale afwegingen worden gemaakt in één beschikking voor zowel wmo, jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz.;
- De aanvrager wordt indien gewenst actief ondersteund door een onafhankelijke adviseur bij het formuleren van een hulpvraag en bij het kiezen van de juiste oplossingen;
- Een persoonsgebonden budget (pgb) is één van de instrumenten om passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil het dat het gebruik van het pgb mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is;
- Er is structureel overleg tussen kerken (diaconieën) en de gemeente om kerken een volwaardige plaats te geven in de sociale structuur;
- Een eigen bijdrage voor zorg/ondersteuning mag nooit leiden tot zorgmijding; iedereen heeft, indien nodig, recht op zorg en ondersteuning;
- De gemeente werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams aan de aanpak van laaggeletterdheid.

Mantelzorgers

Dagbesteding en respijtzorg zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Daarom zet de ChristenUnie in op respijtzorg, waardering van de mantelzorger en het proactief benaderen van mensen die mantelzorger zijn geworden.

- De gemeente ontwikkelt een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtvoorziening;
- De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning;
- De gemeente ontwikkelt een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg;
- De gemeente faciliteert de coördinatie van informele zorg.

Vrijwilligers

Het Westerkwartier kent vele vrijwilligers. We zijn trots op al het werk dat zij verzetten. Zij zijn van onschatbare waarde binnen onze samenleving. Daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente vrijwilligerswerk faciliteert en niet moeilijker maakt door extra regels of beperkingen. Dit geldt voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk.

- Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen.

Iedereen telt mee en doet mee

In de afgelopen periode is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, mede dankzij inspanningen van de ChristenUnie, geratificeerd. Een inclusieve samenleving is daardoor dichterbij gekomen. Maar de ChristenUnie wil verder. Mensen met een beperking moeten mee kunnen doen. Ook daarvoor wil de ChristenUnie zich vol inzetten. Om die reden wil de ChristenUnie een actieve uitvoering van de inclusieagenda in de gemeente Westerkwartier om zo wezenlijke stappen te maken naar een inclusieve samenleving.

- De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn als dat voor de inwoners relevant is;
- De openbare ruimte en het openbaar vervoer worden op zo'n manier ingericht dat ook mensen met een beperking zich er zelfstandig kunnen redden;
- De gemeente werkt aan het ontwikkelen én uitvoeren van een lokale inclusie-agenda. De doelgroep wordt hier actief bij betrokken;
- De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.

Langer zelfstandig

Steeds meer mensen met een zorgvraag moeten langer thuis blijven wonen. Woningen moeten dus geschikt zijn voor ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Westerkwartier daarin, samen met woningeigenaren en woningcoöperaties een grote verantwoordelijkheid heeft.

De openbare ruimte moet uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten, zoals buurthuis kamers.

Het sluiten en centreren van voorzieningen is voor de ChristenUnie een punt van zorg en aandacht.

- Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning;
- De gemeente is bereid zich soepel op te stellen als het gaat om het aanpassen van woningen en of plaatsen van zogenaamde zorgwoningen;
- De gemeente blijft de blijverslening aanbieden zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen;
- Er komen afspraken met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners die zware zorg nodig hebben;
- Er zijn voldoende aangepaste zorgwoningen, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond;
- De openbare ruimte moet veilig en toegankelijk zijn en ruimte bieden voor ontmoeting.

Ouderen

Ouderen betekenen veel voor onze samenleving. Mede daarom verdienen zij aandacht en steun, juist in deze tijd. Veel ouderen functioneren prima en weten

lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. We zien veel ouderen actief in het vrijwilligerswerk. Maar vaak ontstaat door lichamelijke of psychische klachten een verminderde mobiliteit. Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om eenzaamheid te bestrijden.

- De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de ouderen in onze gemeente ‘waardig ouder’ kunnen worden;
- De ChristenUnie wil dat wijkteams actief (verborgen) problemen, zoals eenzaamheid bij ouderen opsporen;
- Zingeving wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag (keukentafelgesprek) een bespreekbaar onderwerp. Zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere religieuze organisaties;
- Sport en bewegen voor ouderen wordt een speerpunt in het gemeentelijke sportbeleid;
- De dienstverlening (bijvoorbeeld de website) van de gemeente is ‘ouderenproof’;
- In overleg met de wijk, diaconieën en/of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven, bijvoorbeeld door zelfbeheer;
- Per wijk / dorp is er een actuele sociale kaart, die ook in gedrukte vorm beschikbaar is. Samen met bijvoorbeeld de bibliotheek wordt een cursus aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaal-vaardig te maken.

Verslaving

Mensen zijn te waardevol om zich te verliezen in verslavingen aan alcohol, roken, drugs, seks en/of gokken. De ChristenUnie wil dat preventie in het lokale gezondheidsbeleid een belangrijke plek krijgt. Tot op heden zijn er geen coffeshops in de gemeente en dat willen we graag zo houden.

Asielzoekers en nieuwkomers

Als het weer nodig mocht zijn neemt de gemeente haar verantwoordelijkheid voor een goede opvang van vluchtelingen en vergunninghouders. Mensen die huis en haard hebben verlaten moeten een veilig onderkomen krijgen. We zijn ons er van bewust dat het draagvlak hiervoor soms kwetsbaar is. We willen dat nieuwkomers zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat

begint met het leren van de Nederlandse taal leren en het accepteren van de Nederlandse normen en waarden. Om een goede integratie van nieuwkomers te bevorderen is het verder van belang dat zij snel aan de slag kunnen. Dit kan zijn met een opleiding, een leerwerktraject, een stage of vrijwilligerswerk. De gemeente stelt voldoende middelen beschikbaar en faciliteert vrijwilligers en instellingen die zich hiervoor inzetten. Er is voor een optimaal resultaat maatwerk en veel creativiteit geboden en de gemeente biedt hiervoor voldoende ruimte.

Hoofdstuk 4: Jeugd, gezin en onderwijs

Waar staat de ChristenUnie voor?

De jeugd heeft de toekomst. De gemeente Westerkwartier moet daarom inzetten op veilige gezinnen, veilige scholen en veilige buurten. Dat is helaas echter niet altijd het geval. De ChristenUnie wil dat kinderen eventuele extra ondersteuning zoveel mogelijk dicht bij huis en school kunnen krijgen. Deze zorg moet passen bij de identiteit van het gezin.

4.1 Zorg voor kinderen en jongeren

Investeren in gezinnen

De ChristenUnie wil dat gezinnen handvatten aangereikt krijgen om te kunnen bouwen aan hun relatie en aan het ouderschap. Zo moet de geboortezorg niet alleen gericht zijn op de lichamelijke voorbereiding op de komst van een kindje, maar ook op de mentale voorbereiding. Onderzoek laat zien dat voorlichting en begeleiding positief werken in de relatie tussen de ouders. Een kind is het beste af, als de ouders het samen goed hebben. Daarom willen we ouders ondersteunen door ouderschaps cursussen via consultatiebureaus aan te bieden.

De afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen en verbroken relaties fors toegenomen. Voor kinderen is de echtscheiding van hun ouders vaak bijzonder ingrijpend. Steeds meer raken we hiervan doordrongen, zeker als we de verhalen horen over pijnlijke vechtscheidingen. Inzet op ondersteuning en preventie bij relatieproblemen is nodig omdat daarmee kinderen in hun kwetsbare positie worden beschermd en veel relatieleed voor ouders wordt voorkomen. De ChristenUnie wil meer aandacht in de prenatale voorlichting voor psychosociale aspecten en veranderingen in de relatie als gevolg van het vader- en moederschap.

- Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)echtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in het Westerkwartier, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is;
- Ouderschaps cursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar zijn;
- Er wordt extra ingezet op initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen.

Effectieve ondersteuning

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Samen met de aanbieders van jeugdzorg moet zij die zo optimaal mogelijk organiseren. Want ouders en kinderen zijn erbij gebaat dat zo snel mogelijk de juiste zorg beschikbaar is, zo licht of zo zwaar als noodzakelijk is. Hiervoor is het nodig dat de zorgvrager (het gezin) een plan maakt, samen met de omgeving en professionals. In het hulpverleningstraject willen we namelijk de eigen kracht en de netwerken van gezinnen inzetten en versterken. Jeugdhulp moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die ondersteuning nodig hebben. Om die snel te kunnen aanbieden, is het belangrijk dat de zorg wordt georganiseerd dichtbij plekken waar kinderen verblijven. Het is van belang dat er nauw samengewerkt wordt tussen gemeente, jeugdzorg en scholen (Passend Onderwijs).

De ChristenUnie pleit ervoor dat er zowel in de kinderopvang als in de scholen de juiste expertise beschikbaar is. Zo wordt ingezet op preventie en wordt voorkomen dat op termijn doorstroming naar duurdere en zwaardere vormen van zorg nodig is. Tegelijkertijd worden leerkrachten ondersteund. Zij kunnen met hun zorgen over een kind, samen met de ouders, terecht bij professionals die de zorg overnemen.

De ChristenUnie wil extra investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen om het aantal uithuisplaatsingen en opvang in instellingen terug te dringen en zo zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen.

In de afgelopen jaren zijn de kosten voor de jeugdhulp sterk gestegen. De gemeenten slagen er nog niet in om deze onder controle te krijgen. De ChristenUnie vindt het van groot belang dat alle partijen, gemeente, aanbieders, de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) zich gezamenlijk inspannen om de kosten zo vroeg mogelijk inzichtelijk te maken, zodat er ook echt op gestuurd kan worden.

- Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken. Daarbij is het uitgangspunt: één gezin, één plan, één coördinator;
- Bij de inkoop van jeugdhulp is niet de prijs doorslaggevend, maar de kwaliteit;
- Ouders/gezinnen worden er actief op gewezen dat zij via een persoonsgebonden budget (pgb) identiteitsgebonden of specialistische zorg in kunnen kopen als de gemeente deze zorg niet zelf heeft ingekocht;
- Kinderen, jongeren, ouders en scholen worden betrokken bij een integrale visie op jeugdhulp;
- Jongeren die mantelzorger zijn, worden optimaal ondersteund vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (wmo), zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben;
- De gemeente biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding;
- De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders, zodat kinderen, als dat noodzakelijk is, opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving;
- Om gezondheidsproblemen tegen te gaan en het (sociaal) welzijn te bevorderen, zorgt de gemeente ervoor dat ieder kind de mogelijkheid krijgt om te sporten;
- Om de eerste 1001 kritieke dagen van een kind zo goed mogelijk te laten verlopen, is het belangrijk dat zorgprofessionals de krachten bundelen;
- Er moet voorlichting zijn op scholen en aan ouders over digiveiligheid, zodat kinderen leren hoe zij bewust en veilig kunnen omgaan met internet en sociale media;
- Aandacht voor de psychische gezondheid van kinderen moet worden bevorderd, waaronder het voorkomen van depressies en suïcide onder jongeren;
- De gemeente continueert de zorg voor jongeren, ook als zij wettelijk niet meer onder jeugdzorg vallen. Dit doet de gemeente samen met zorgpartners;
- De ChristenUnie vindt samenwerking tussen jeugdzorginstellingen en huisartsen erg belangrijk;
- De ChristenUnie vindt participatie van jongeren erg belangrijk. Daarom willen we graag dat de gemeente zich verdiept in het concept 'child friendly cities' om te zien of dat wellicht ook in de gemeente Westerkwartier kan worden toegepast.

Kindermishandeling en huiselijk geweld

Kinderen hebben het recht om op te groeien in een veilige omgeving en beschermd te worden tegen kindermishandeling. De gevolgen van mishandeling zijn groot. Daarom is het belangrijk dat er wordt ingezet op het voorkomen, signaleren en stoppen van kindermishandeling.

Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet bereikbaar zijn voor alle inwoners van de gemeente Westerkwartier. Voor slachtoffers van huiselijk geweld is er passende hulp en/of een veilige opvang, het liefst op een plek waar alle hulp onder één dak geboden kan worden. De registratie bij Veilig Thuis en bij de politie moet zo zijn, dat het duidelijk is welke vorm van huiselijk geweld er speelt. Zo kan er snel passende handhaving en zorg ingezet worden.

- De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling, waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, verloskunde, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis.

4.2 Onderwijs

Alle kinderen in het Westerkwartier hebben gelijke kansen op onderwijs. Voor kinderen en jongeren is de school een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. De ChristenUnie is voor de vrijheid van onderwijs. Ouders moeten kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen. De gemeente respecteert de levensbeschouwelijke en pedagogische diversiteit van scholen.

De gemeente werkt zoveel mogelijk samen met professionals in het onderwijs en in de voorschoolse voorzieningen. Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie heeft zich zowel op landelijk niveau als op het niveau van de gemeenten altijd ingezet voor kleine scholen. Dat blijft de ChristenUnie in de komende tijd doen. Het streven is om geen scholen meer te hoeven sluiten in de komende jaren. Naast leerlingenaantallen zijn ook de kwaliteit van het onderwijs en de werkdruk belangrijke factoren bij het bepalen of een school open kan blijven. Uiteraard hebben de schoolbesturen hierin hun eigen verantwoordelijkheid en bevoegdheid als het gaat om de instandhouding van scholen.

Er is een sterke tendens in de samenleving om kinderen eerder te laten beginnen met leren. De ChristenUnie vindt dat dit een keuze is van ouders zelf. In het geval er sprake is van (taal)achterstanden wijzen consultatiebureaus ouders actief op de mogelijkheden van voorschoolse voorzieningen.

De toenemende trend om onderwijsinstellingen en kinderopvang samen te voegen tot Integrale Kindcentra (IKC's) biedt aan de ene kant kansen om kinderen vanaf heel jong een doorlopende leerlijn aan te bieden. Tegelijk mag lokale of regionale samenwerking geen inbreuk vormen op de autonomie van besturen en de identiteit van scholen. Vrijheid van onderwijs vraagt een terughoudende overheid. Samenwerking is goed, samenwerking afdwingen niet. Het is belangrijk dat er voor ouders wat te kiezen is. Daarnaast wil de ChristenUnie dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt meer gaan samenwerken. Dat kan door actief de samenwerking te zoeken, maar bijvoorbeeld ook door dat de gemeente in haar aanbestedingsbeleid aan lokale ondernemers de eis stelt dat stageplekken mogelijk worden gemaakt.

Kinderen en jongeren moeten naar school. De gemeente zet daarom maximaal in op het voorkomen van schooluitval of dat kinderen thuis zitten. Het doel is dat zoveel mogelijk jongeren in de gemeente Westerkwartier hun startkwalificatie halen.

- De ChristenUnie wil dat de gemeente inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, de overheid en het bedrijfsleven in de gemeente Westerkwartier;
- In de gemeente Westerkwartier krijgen kwetsbare jongeren de juiste begeleiding zodat zij een volwaardige plek in onze samenleving kunnen innemen;
- Er komt extra begeleiding vanuit het wijkteam in samenwerking met het onderwijs voor overbelaste jongeren die door een complexe thuissituatie niet of weinig naar school gaan.

Hoofdstuk 5: Werk en Inkomen

Waar staat de ChristenUnie voor?

Wij geloven dat werken goed is voor de mens. Het geeft zin en betekenis aan het leven en werk geeft vaak ook contacten met andere mensen. Daarnaast is het de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen. Bovendien is betaald werk de beste remedie tegen armoede. Er zijn helaas ook mensen die geen betaald werk hebben. Voor hen is het soms moeilijk om aan een baan te komen. Verder zijn er helaas mensen die, met of zonder betaalde baan, dichtbij of onder de armoedegrens leven. We leven in één van de rijkste landen ter wereld, maar ook in Nederland is armoede en lukt het niet iedereen het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand in de gemeente Westerkwartier aan zijn of haar lot mag worden overgelaten. Dit vraagt niet alleen om een goede manier van omgaan met de sociale zekerheid, maar vooral om het scheppen van randvoorwaarden waarbinnen mensen zelf aan perspectief kunnen werken.

5.1 Aan het werk

De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps) onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte als op de middellange termijn.

Zowel van de overheid als van de samenleving en de ondernemers wordt extra zorg en aandacht gevraagd voor de (tijdelijk) kwetsbare inwoners. Voor mensen met beperkingen moet het vanzelfsprekend zijn, dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten. Betaald werk verdient de voorkeur, maar ook vrijwilligerswerk, beschut werk en dagbesteding zijn goede mogelijkheden. Mensen met een (arbeids)beperking moeten bij voorkeur integreren in reguliere bedrijven of verenigingen. Als dat echt niet kan is een beschutte werkplaats een goed alternatief. De gemeente geeft hier zelf het goede voorbeeld in en stimuleert bedrijven hiertoe actief. Misbruik van ‘gratis werk’ (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen, moet worden aangepakt. Re-integratietrajecten die de kansen op betaald werk aantoonbaar verhogen, moeten juist worden gestimuleerd.

De ChristenUnie vindt het belangrijk te benadrukken dat mensen meer zijn dan alleen hun verdienvermogen. Vrijwilligerswerk of op een andere manier

participeren in de samenleving kan, zeker voor het welbevinden van iemand, heel waardevol zijn en is goed voor de maatschappij.

Met de Participatiewet is de rol van de sociale werkvoorziening veranderd. Dit vraagt om een zorgvuldig proces, waarbij de expertise niet verloren mag gaan. Tegelijk zijn gemeenten verplicht beschut werk te bieden. De Christen-Unie is voor een coöperatieve samenwerking tussen sociale werkvoorziening en werkgevers.

- De ChristenUnie wil dat de gemeente, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid neemt voor voldoende participatiebanen;
- De ChristenUnie wil dat de gemeente in samenwerking met het bedrijfsleven zoekt naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken;
- Van inwoners met een bijstandsuitkering mag een tegenprestatie worden gevraagd. Daarbij is het belangrijk dat zoveel mogelijk wordt ingezet op de eigen kennis en talenten van mensen;
- In de gemeente Westerkwartier komt maximale ruimte voor alternatieve re-integratietrajecten, bijvoorbeeld doordat mensen, met behoud van uitkering, een eigen onderneming kunnen starten. Hierbij moet men wel alert zijn op oneigenlijke concurrentie;
- De ChristenUnie wil dat de gemeente zich extra inzet om mensen met psychische klachten aan het (vrijwilligers-)werk te krijgen;
- De gemeente heeft een proactieve houding bij het aanbieden van regelingen voor minima en bijstandsgerechtigden.

5.2 Armoede en preventie

In Nederland leven te veel mensen in armoede. Dat leidt vaak tot stress, sociale problemen en slechtere schoolprestaties. De ChristenUnie wil daarom de armoede bestrijden. Omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen, moet worden ingezet op preventie en het vroegtijdig signaleren van problemen. Gezinnen met kinderen verdienen hierbij extra aandacht. Een vicieuze cirkel van achterstand, waarbij armoede overgaat van generatie op generatie, moet worden doorbroken. De gemeente spreekt met woningcorporaties en energieleveranciers af dat betalingsachterstanden tijdig worden gemeld en er pas tot (dreigen met) afsluiting of huisuitzetting wordt overgegaan nadat eerst actief hulp is aangeboden. Gezinnen met kinderen worden niet op straat gezet.

- Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budget-beheer worden aangeboden op ontmoetingsplekken in de wijken / dorpen;
- De gemeente kijkt kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser;
- Voor mensen met een bijstandsuitkering is een collectieve zorgverzekering beschikbaar, met een aantrekkelijk tarief en scherpe randvoorwaarden, zoals een compensatie van het eigen risico;
- De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen wordt zo laagdrempelig mogelijk gemaakt;
- Scholen en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het (sociaal) wijkteam;
- De ChristenUnie vindt dat chronisch zieken en mensen met een beperking, onder bepaalde voorwaarden, moeten kunnen worden gecompenseerd voor de extra kosten die zij vaak moeten maken;
- Bij regelingen voor minima moet de gemeente ook rekening houden met de groep die qua inkomen net boven de bijstandsnorm zit;
- Ook in de schuldhulpverlening geldt: één schuldenaar, één regisseur.

Schulden

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast. Om te voorkomen dat voor zowel mensen zelf, als ook schuldeisers en samenleving de gevolgen van schulden zich in rap tempo opstapelen moet de gemeente snelle en toegankelijke schuldhulpverlening bieden. Ingewikkelde bureaucratie moet zoveel mogelijk worden vermeden. Wachttijden moeten worden beperkt en als een schuldhulptraject start moeten schuldeisers snel worden geïnformeerd. Om een eventuele wachttijd te benutten moet het bij de eerste melding gebruikelijk zijn ook andere beschikbare partners in te schakelen. Vrijwilligersorganisaties moeten hierbij ook op steun van de gemeente kunnen rekenen. Dat kan in financiële, maar ook in praktische zin, bijvoorbeeld in de aansturing of de kennisoverdracht. En hoewel wij het liefst een samenleving zouden zien waarin voedsel- en kledingbanken niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het belangrijke werk dat zij doen. Ook zij mogen op onze steun rekenen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie en/of een vervoersmiddel.

Het voorkómen van schulden vraagt ook veel aandacht. Dat voorkomt veel ellende en stress. Wat de ChristenUnie betreft zou onderzocht moeten worden

of het kwijtschelden van schulden een optie is. Soms is het begeleidingstraject duurder dan de schuld zelf.

De ChristenUnie pleit voor een aparte ambtenaar 'armoede'. Deze heeft als opdracht om vooral de mensen met relatief kleine schulden (€ 2.000,- - € 7.500,-) er weer snel bovenop te helpen. Zo kan worden voorkomen dat er veel geld naar incassobureaus gaat. Wat ons betreft wordt hier een revolverend fonds voor ingericht van € 100.000,-.

- Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kunnen;
- Wachttijden worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als Humanitas, Schuldhulpmaatje, maatschappelijk werk, de voedselbank of de diaconie;
- De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan;
- Bij dakloosheid door huurschuld wordt gewerkt aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. Corporaties mogen zich niet als preferente schuldeiser opstellen. In sommige gevallen moet het mogelijk zijn om schulden af te lossen door maatschappelijke inzet;
- De ChristenUnie pleit voor een aparte ambtenaar 'armoede'.

Hoofdstuk 6: Kunst, cultuur en sport

Waar staat de ChristenUnie voor?

Cultuuruitingen dragen bij aan een goede balans tussen in- en ontspanning. Verenigingen die actief bezig zijn op deze gebieden verdienen, wat de ChristenUnie betreft, steun. Ook vindt de ChristenUnie het belangrijk dat kinderen zich leren uitdrukken in muziek, dans en creativiteit. Dat draagt bij aan hun individuele ontwikkeling en daarmee indirect aan een krachtige en creatieve samenleving. Daarom bevordert de gemeente dat kinderen en jongeren kennismaken met cultuuruitingen en dat ze gestimuleerd worden tot deelname.

De ChristenUnie pleit voor cultuur en sport in de breedte, bereikbaar en betaalbaar voor iedereen. Investeren in dure cultuurgebouwen is soms nodig, maar moet kritisch beoordeeld worden op nut, noodzaak en de financiële haalbaarheid en houdbaarheid op lange termijn.

- Kinderen uit gezinnen in armoede in de gemeente Westerkwartier krijgen korting of kunnen gratis deelnemen aan muzieklessen of sport. Het leren zwemmen heeft daarbij prioriteit;
- Evenementen in de gemeente Westerkwartier moeten veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk, maar ook komen er heldere (subsidie-) afspraken over afval/duurzaamheid, geluid en volksgezondheid (drank/drugs);
- De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen.

Monumentenbeleid en musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale en regionale geschiedenis vindt zorgvuldig plaats. Eventueel wordt hiervoor ondersteuning gegeven aan musea en archieven. Musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren. Het biedt ook kansen om mensen te (re)activeren. Wellicht kan de regio een rol spelen bij de bekostiging of kunnen derde (particuliere) partijen worden aangetrokken.

Kerkgebouwen zijn als religieus erfgoed vaak beeldbepalend en drager van onze culturele identiteit. De komende jaren zullen meer kerkgebouwen hun

oorspronkelijke functie verliezen. Ze komen leeg te staan of kampen met achterstallig onderhoud. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat er lokaal zicht is op het aantal kerkgebouwen en de staat ervan. De ChristenUnie zet in op herbestemming van dit religieus erfgoed.

- De ChristenUnie is geen voorstander van een ‘automatische’ 1%-norm van de bouwsom om deze voor kunst te bestemmen. Particuliere initiatieven hebben de voorkeur.

Bibliotheken

Bibliotheken zijn belangrijk in de bestrijding van laaggeletterdheid en voor het leesonderwijs aan onze kinderen. Daarnaast bieden bibliotheken toegang tot boeken en informatie voor alle inwoners, waardoor leesplezier vergroot kan worden.

Bibliotheken pakken steeds meer andere taken op, zoals het Taalhuis en het aanleren van digitale vaardigheden aan ouderen. Zo dragen ze bij aan het verbeteren van de maatschappelijke ontwikkeling van onze inwoners.

Bibliotheekvoorzieningen staan echter meer en meer onder druk. De ChristenUnie vindt het van belang dat de bibliotheekvoorzieningen in onze gemeente toegankelijk blijven voor onze inwoners. Sluiting moet zoveel mogelijk worden voorkomen.

Multifunctioneel en innovatief denken kan hier de oplossing zijn. Samenwerking met scholen verdient aandacht. Huisvestingskosten kunnen soms naar beneden door een bibliotheek in een ander gemeentelijk gebouw te vestigen, bijvoorbeeld een dorpshuis.

Gebouwen en sportvelden

Beleid op de gebieden sport, cultuur en recreatie richt zich vooral op stimulering van deelname, ondersteuning en faciliteren van verenigingen en initiatieven. Er moet sprake zijn van een gedegen voorzieningen- en accommodatiebeleid. Daarbij zet de ChristenUnie in op financiële en fysieke toegankelijkheid en bereikbaarheid. De focus van de gemeente dient te liggen op de breedtesport en amateurverenigingen, en niet op de topsport en geprofessionaliseerde instellingen. De gemeente moet goed in beeld hebben wat de behoeften zijn aan voorzieningen op het gebied van sport en daar een (financiële) meerjarenplan-

ning voor maken. Accommodaties zijn kostbaar en het is van belang dat verenigingen in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud. In het accommodatiebeleid van de gemeente wordt geprobeerd alle verenigingen op een passende, eerlijke en financieel gedegen wijze te bedienen.

- De ChristenUnie wil dat de exploitatielasten van accommodaties worden verlaagd door het verduurzamen van gebouwen en lichtinstallaties, zodat de energielasten kunnen dalen. Bij nieuwe aanbestedingen willen wij dit nadrukkelijk betrekken in de bouwplannen en bij groot onderhoud hierover advies inwinnen.

Sportstimulering

Sporten is niet alleen gezond en leuk, het werkt ook samenbindend. De ChristenUnie vindt het van belang dat mensen gestimuleerd worden om te sporten. Verschillende doelgroepen worden dan specifiek betrokken, zoals minima, ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie pleit voor open clubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein. De ChristenUnie pleit voor het in regionaal verband creëren en verder uitbreiden van fiets-, vaar-, wandel- en mountainbikeroutes. Mogelijke uitbreidingen kunnen (mede) gefinancierd worden door private partijen.

- Bij de aanleg van woonwijken wordt uitgegaan van de mogelijkheid tot 'ommetjes'. Ook wordt er gekeken naar mogelijkheden bij bestaande dorpen en wijken;
- In het beleid van de gemeenten wordt ruim aandacht geschonken aan voorlichting aan minima zodat regelingen optimaal benut worden om sport- en cultuurdeelname mogelijk te maken (bijvoorbeeld jeugdsportfonds en participatiefonds);
- Alcohol, roken en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd. Een alcoholconvenant tussen de gemeente en sportverenigingen kan hier een mooi instrument voor zijn (Keurmerk 'alcohol bewust');

Hoofdstuk 7: Economie

Waar staat de ChristenUnie voor?

De lokale overheid speelt, samen met andere overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie. Een sterke economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De economie draait niet alleen om groei en consumeren, maar ook om de kwaliteit van leven. Een economie is volgens de ChristenUnie pas gezond als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt, er coöperatieve relaties ontstaan, als werken en vrije tijd in balans zijn, als groei groen is en grenzen kent.

7.1 Handel en bedrijf

Het midden- en kleinbedrijf (mkb) is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, de ontwikkeling van producten en de leefbaarheid. De ChristenUnie komt op voor ondernemers. Wij willen dat de gemeente Westerkwartier een mkb-vriendelijke gemeente is. De ChristenUnie in de gemeente Westerkwartier wil blijven investeren in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid. De gemeente moet goede voorwaarden scheppen om lokaal en regionaal maatschappelijk verantwoord ondernemerschap te stimuleren. Zij stelt zich op als een partner voor ondernemers.

- Alle inzet is gericht op het aantrekken van duurzame werkgelegenheid;
- De gemeente Westerkwartier zet zich in voor goede samenwerking tussen de gemeente en de provincie en omliggende gemeenten als het gaat om het aantrekken van werkgelegenheid;
- De gemeente geeft het goed voorbeeld als het gaat om het in dienst nemen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- Ondernemers die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst hebben, krijgen, binnen het kader van wettelijke mogelijkheden, een grotere kans bij aanbestedingen en overheidsinkoop (social return);
- Voor ondernemers wordt één (digitaal) loket geopend waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Dit loket sluit aan bij het provinciale loket;
- Lokale ondernemers moeten een eerlijke kans krijgen bij gemeentelijke aanbestedingen;

- Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte zorgt de gemeente ervoor dat ondernemers nauw worden betrokken bij de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken;
- De gemeente koopt bij lokale en/of regionale ondernemers;
- De gemeente faciliteert indien mogelijk initiatieven om snel internet in het buitengebied aan te leggen.

Duurzame Bedrijventerreinen

De ChristenUnie wil de samenwerking tussen ondernemers op de bedrijventerreinen bevorderen, met als doel dat het terrein up-to-date wordt gehouden en verduurzaming wordt gestimuleerd.

- Bedrijventerreinen in de gemeente Westerkwartier hebben goede faciliteiten (bijvoorbeeld gezamenlijke parkeeroplossingen) en zijn digitaal goed bereikbaar (glasvezel);
- Bedrijventerreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal;
- Bedrijventerreinen zijn optimaal ontsloten voor openbaar vervoer en fietsverkeer;
- Er komen voorlopig geen nieuwe bedrijventerreinen als er geen permanente oplossing is voor leegstand op oude bedrijventerreinen.

Detailhandel

De detailhandel verandert van aard en structuur. Hierop moet worden ingespeeld, waarbij aandacht moet worden gegeven aan de leefbaarheid van de kernen.

- Om een levensvatbare middenstand overeind te houden komen er geen winkelcentra in het buitengebied (grootschalige winkels/ outletcentra);
- De gemeente faciliteert handelsverenigingen en zakenkringen;
- De gemeente zet in op behoud van de middenstand in de (kleine) kernen. Waar nodig is de gemeente een flexibele partner om dit te realiseren.
- Daar waar sprake is van leegstand van winkelpanden stimuleert de gemeente een op oplossingen gericht overleg met onder meer eigenaren, banken, beleggers, woningbouwverenigingen, dorpsverenigingen, ondernemers-verenigingen.

Koopzondag

Elke gemeente mag volgens de wet zelf bepalen hoeveel koopzondagen er zijn. Wij zien dat als een ongewenste stap richting een 24-uurs economie. Zo'n economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag daarvoor de aangewezen dag.

We zien daarnaast dat door de toename van koopzondagen veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen. Ook is er vaak sprake van dwang om op zondag te werken via de macht van grote winkelketens. Wat de ChristenUnie betreft zijn de winkels op zondag gesloten.

Gezonde agrarische sector

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Agrariërs werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. De ChristenUnie is trots op onze agrarische sector en heeft hart voor de boeren. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is innovatief en gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie. Jonge agrariërs verdienen een goede toekomst. De sector heeft in toeneemende mate oog voor landschap en biodiversiteit. Natuurinclusief werken vindt in onze regio al veel bijval. Onderzoeken laten echter ook zien dat op onderdelen de situatie zorgelijk is en dat alle zeilen zullen moeten worden bijgezet om zaken ten goede te keren.

- Bij het opstellen van de visie op het buitengebied wordt ingezet op een toekomstbestendige agrarische sector;
- Om verloedering tegen te gaan ontwikkelt de gemeente beleid voor vrijkomende agrarische gebouwen, bijvoorbeeld herbestemming te stimuleren;
- De ChristenUnie vindt dat landbouwbedrijven zich primair moeten richten op de agrarische sector, op het in standhouden van het agrarisch gebied. Ondergeschikt daaraan krijgen landbouwbedrijven ruimhartig de mogelijkheid nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme etc.;
- Agrarische ondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, dit alles binnen de wettelijke kaders;

- Er komt een gemeentelijk aanspreekpunt voor agrarische ondernemers, waar ze met al hun vraagstukken terecht kunnen, vergelijkbaar met de dorpen-coördinator;
- We zetten in op de schuur-voor-schuurregeling;
- De gemeente faciliteert en stimuleert initiatieven om burgers, jong en oud, meer bewust te laten worden en kennis te laten nemen van de agrarische sector in onze gemeente.

7.2 Recreatie en toerisme

Het Westerkwartier is een mooi gebied om te wonen en te recreëren. Het zuid-westelijke deel met zijn houtwallen vormt een contrast met de uitgestrekte graslanden en akkers in het noorden. De vele musea, kerkgebouwen, Nienoord en het Middag-Humsterland vormen de culturele hoogtenpunten van de regio. De kracht van het gebied zit in de afwisseling. Het gevarieerde landschap leent zich goed voor wandelen en fietsen en voor korte verblijfsrecreatie. Kleinschalige uitbreidingen en nieuwe initiatieven worden toegejuicht. Dat is ook voor het mkb en de horeca van belang.

- Er is aandacht voor een goede balans tussen toerisme, leefbaarheid en natuur;
- Samen met ondernemers op het gebied van recreatie en toerisme wordt een plan opgesteld waarin verblijfsrecreatie in en rond het Westerkwartier wordt gestimuleerd;
- De ChristenUnie is geen voorstander van grootschalige recreatiemogelijkheden;
- Toeristische trekpleisters in de gemeente worden indien nodig verder ontsloten door middel van fietsverbindingen;
- Samen met ondernemers wordt werk gemaakt van het promoten van het gebied door bijvoorbeeld aan te haken bij campagnes die het Westerkwartier overstijgen;
- Het gemeentelijk beleid draagt bij aan een klimaat waarin ondernemers uit recreatie en toerisme hun initiatieven kunnen uitvoeren en waarin ruimte ontstaat voor uitbreiding van overnachtingsmogelijkheden;
- Er wordt ruimte geboden aan dorpen en verenigingen om zelf met initiatieven te komen op gebied van toerisme en recreatie;
- De gemeente zorgt voor goede digitale vindbaarheid van alle culturele en recreatieve activiteiten in het Westerkwartier.

Hoofdstuk 8: Energie, klimaat en milieu

Waar staat de ChristenUnie voor?

Wij geloven dat wij van God de aarde in bruikleen hebben. We moeten daar zuinig op zijn. Een welvarende aarde is goed voor ons en voor de toekomstige generaties. De focus moet nu echt gericht worden op de pracht van de schepping en het behoud daarvan. Een duurzame fysieke leefomgeving is een omgeving waarin grondstoffen niet degraderen tot afval en verontreiniging of leiden tot andere schades. Dat betekent ook dat we zo snel mogelijk af willen van fossiele brandstoffen en ruim baan willen voor schone energie.

Die focus geldt voor iedereen, dus ook voor de gemeente. Een effectief duurzaamheidsbeleid is volgens de ChristenUnie: een goed voorbeeld geven, een gezamenlijke strategie bepalen, met inwoners, boeren, bedrijven en andere overheden en natuurlijk sturen op de resultaten daarvan.

Energiebesparing in de industrie, bebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Auto's zonder uitstoot en energieneutrale huizen worden de norm. Materialen die de Schepper ons geeft willen wij niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Wij kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in Nederland.

8.1 Energieke gemeente

Verbinding lokaal-regionaal

Afstemming in de regio is essentieel, zodat je van elkaar kunt leren en slimme coalities kunt smeden. De gekozen technieken voor energieproductie moeten passend zijn bij de gemeente Westerkwartier.

Afscheid nemen van gas

Omdat aardgas geen toekomst heeft zien wij nieuwe gaswinningslocaties, zoals nabij Pieterzijl, niet zitten. Om deze kleine velden rendabel te winnen zal vaker de frackingmethode worden toegepast. Ook de onzekerheid over de effecten van winning nabij de gasopslag Grijpskerk geeft ons geen vertrouwen. Daar komt bij dat de afhandeling van schades elders in de provincie als gevolg van aardbevingen tot op heden onzeker is gebleken.

Inmiddels is de aansluitplicht voor gas op woningen verdwenen. De doelstelling is dat Nederland binnen afzienbare termijn geen aardgas meer gebruikt.

Dit betekent nogal wat voor een huiseigenaar. Gemeenten kunnen hier lokaal of regionaal op inspelen door te stimuleren dat hiervoor arrangementen worden gemaakt. Een inwoner moet op één plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn eigen woning aan te passen aan de toekomst. Bij de aangeboden oplossingen zou het lokale bedrijfsleven een grote rol moeten spelen. Bij het financiële arrangement kan de gemeente een rol spelen, zo mogelijk samen met de provincie, door een fonds op te richten en daardoor andere investeerders aan te trekken.

Nieuwbouw aansluiten op gas is niet toekomstbestendig. Voor nieuwbouw zijn verschillende alternatieven beschikbaar zoals warmte-koudeopslag, stads-warmte en de lucht-water-warmtepomp. Deze alternatieven zijn duurzamer en in veel gevallen op de lange termijn kosteneffectief. Daarom geldt voor nieuwbouw als uitgangspunt: geen gasaansluiting.

- De gemeente Westerkwartier maakt zich hard voor haar inwoners die te maken hebben met schadeafhandeling ten gevolge van aardbevingen.

Zon

Zonnepanelen op gebouwen moeten meer regel worden dan uitzondering. De ChristenUnie is voorstander van zonnepanelen op lege daken van gebouwcomplexen en woningen, indien die daarvoor geschikt zijn. Zonneparken op landbouwgrond kunnen een alternatief zijn. Buurten/wijken/dorpen die zelf energiecoöperaties in het leven roepen kunnen worden ondersteund door de medewerker duurzaamheid.

Wind

Windenergie speelt een grote rol in de verduurzamingsopgave. Van belang is zorgvuldige inpassing in de omgeving. Voor grootschalige windparken zien wij geen mogelijkheden in onze gemeente. Op dit moment zijn veel agrariërs geïnteresseerd in het verduurzamen van hun bedrijfsvoering door gebruik te maken van de zogenaamde kleine windturbine. Deze zijn eenvoudig, zowel in ontwerp als in de aansluiting op het energienet, en daarmee rendabel. Voor dorpscoöperaties kan deze kleine windmolen ook interessant zijn. De inpassing daarvan in het landschap en nabij dorpen vergt extra aandacht. Zo zijn beperkingen opgenomen in de visie Middag-Humsterland. Gezamenlijk overeengekomen gebiedsgerichte beperkingen of wensen dienen als beleid te

worden ingevlochten in de bestemmingsplannen. Een tussenvorm van middel-grote windmolens is op dit moment beleidsmatig uitgesloten. De ChristenUnie wil daarover het gesprek aangaan met de provincie om, indien wenselijk, hiervoor mogelijkheden te bieden.

Duurzame energieopwekking

Opwekking van duurzame energie vindt op dit moment met name plaats door wind en zon. Andere vormen zoals waterkracht, waterstof en piëzotechnieken zijn minder zichtbaar en bevinden zich vaak nog in de ontwikkelfase.

De technologische doorontwikkeling hiervan gaat snel. De gemeente dient deze ontwikkelingen te omarmen en faciliteren.

Opslag van CO2

De ChristenUnie is geen voorstander van de opslag van CO2. Het is een dure en energievretende techniek waarbij geen duidelijkheid is over de effecten op de lange termijn. Ook levert dit geen bijdrage aan de energietransitie

Energiebesparing industrie

De lokale industrie wordt uitgedaagd om met elkaar een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken, brengen bedrijven elkaar tot ideeën, en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt te worden.

Participatie

Belangrijk is dat omwonenden nauw betrokken worden bij plannen voor energieopwekking, zoals windmolens, en dat ze kunnen meeprofiteren van de voordelen. Betrokkenheid en deelname zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld. Participatie kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot een aandeelhouderschap van inwoners/coöperatie. Belangrijk is wel dat het voor iedereen mogelijk moet zijn om deel te kunnen nemen. Participatie zou zo hand in hand kunnen gaan met de levering van groene stroom aan inwoners/ en bedrijven.

- De gemeente pakt duurzaamheid integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen;
- In de verkeers- en vervoersplannen wordt CO2.-emissiereductie integraal opgenomen. Daarbij wordt aandacht besteed aan alternatieven voor de

auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer. In regio's waar er weinig alternatieven voor de auto zijn, zetten we in op het stimuleren en faciliteren van carpoolen;

- De gemeente ontwikkelt samen met de provincie een gemeente-overstijgende, realistische strategie om de energietransitie (incl. het afvoeren van opgewekte energie) vorm te geven;
- De gemeente stimuleert de 'circulaire economie';
- De ChristenUnie stimuleert particuliere initiatieven, zoals energiecoöperaties, op het gebied van de klimaatopgave;
- Bij grootschalige energieprojecten is gewenst dat de omgeving participeert en profiteert;
- Een inwoner moet op één plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn eigen woning aan te passen aan de toekomst. Bij het financiële arrangement kan de gemeente een rol spelen door te zorgen voor een fonds waaruit geleend kan worden;
- In deze raadsperiode wordt er naar gestreefd dat het gemeentelijke inkoopbeleid duurzaam en eerlijk wordt: honderd procent schone energie en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel;
- LED-verlichting is de norm bij openbare straatverlichting;
- De ChristenUnie gaat voor een zuiniger en schoner gemeentelijk wagenpark. Nieuwe bedrijfsvoertuigen zijn 'schoon';
- De ChristenUnie wil versneld onafhankelijk zijn van aardgas;
- Met woningcorporaties worden afspraken gemaakt om de verduurzamingsopgave (alle woningen in 2050 nul-op-de-meter) te versnellen.

8.2 Afvalverwerking

De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. In 2020 mag er nog honderd kilo restafval per persoon per jaar zijn. In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval daarom zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik. Dat doen wij in het Westerkwartier al behoorlijk goed. De ChristenUnie vindt dat er voor lastig te verwerken afvalstromen een passende oplossing moet worden geboden. De kosten van afvalverwerking worden doorbelast volgens het principe "De vervuiler betaalt".

- Het tegengaan van zwerfafval is een belangrijk aandachtspunt;
- De gemeente stimuleert scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk;
- Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond afval, zwerfvuil en compost;
- Hergebruik via kringloopwinkels en afvalbrengstations wordt gepromoot;
- De ChristenUnie is voorstander van het uitbreiden van statiegeld (petflessen, blikjes).

8.3 Toekomstbestendig waterbeheer

‘Leven met water’ is een thema dat ook de gemeente raakt. Er ontstaan steeds meer versteende gebieden (woonwijken, parkeer- en bedrijventerreinen). Hierdoor kan het water vaak niet meer weg en ontstaat er maatschappelijke en financiële schade. De extremen manifesteren zich ook in lange droge, hete periodes. Samen met provincie en waterschappen dient hierop te worden geanticipeerd.

- Bij nieuwbouwplannen komt meer aandacht voor opslag van water in de wijk.
- Inwoners hebben een belangrijke rol bij waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne in samenwerkingen met de tuincentra etc. (zie voorbeeld operatie Steenbreek);
- Samen met provincie en waterschappen werken we aan een klimaatadaptieve inrichting van onze gemeente;
- In deze raadsperiode zetten we in op de aanpak van achterstallig rioolonderhoud en het toekomstbestendig maken van alle riolen en watergangen.

Hoofdstuk 9: Wonen en ruimte

Waar staat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie wil dat de lokale overheid met toekomstgericht woningbeleid de woningmarkt stimuleert, zodat iedereen een passende woning kan krijgen.

9.1 Wonen

- Het woonbeleid van de gemeente Westerkwartier moet gebaseerd zijn op de actuele vraag én op toekomstige ontwikkelingen. In de gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Naast woningcorporaties, krijgen ook huurdersplatforms wat de ChristenUnie betreft een prominente rol bij het opstellen van deze visie;
- In de gemeente Westerkwartier worden levensloopbestendige woningen en wijken gerealiseerd, ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving worden zoveel mogelijk weggenomen. Renovaties worden door woningcorporaties aangegrepen om woningen levensloopbestendig te maken;
- Ouderen in een koopwoning kunnen gebruik maken van een blijverslening om de woning aan te passen zodat ze er, ondanks toenemende lichamelijke beperkingen, kunnen blijven wonen;
- Nieuwe woningen worden duurzaam gebouwd en de gemeente stimuleert verduurzaming van bestaande woningen (nul-op-de-meter);
- Woningen en bedrijfsgebouwen in nieuwe bestemmingsplannen worden in principe niet op aardgas aangesloten;
- De gemeente Westerkwartier biedt starters de mogelijkheid gebruik te maken van de starterslening en het starterscontract. Dit zijn goede instrumenten om (door)starters op de woningmarkt net dat zetje te geven om wel een woning te kunnen kopen en zo de doorstroming te bevorderen op de huizenmarkt;
- In de gemeente Westerkwartier is de duurzaamheidslening beschikbaar;
- In de kleine kernen moet worden gebouwd voor de eigen vraag naar woningen.

Toekomstige generaties

Keuzes die we nu maken hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen (krimp en/of groei) maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente Westerkwartier zal duidelijke keuzes moeten maken. Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar burgers bij betrokken moeten worden. Het gaat immers over de kwaliteit van hún leefomgeving.

Structurele versterking van de lokale economie en bereikbare voorzieningen houden krimpregio's leefbaar. Ook is het belangrijk dat de infrastructuur op orde is, zoals publiek vervoer en snel internet.

Woningcorporaties

De ChristenUnie wil dat de gemeente Westerkwartier woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen. Duidelijke kaders door middel van een gemeentelijke woonvisie zijn daarbij noodzakelijk. Hierin moet aandacht zijn voor ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen. In deze raadsperiode moet er een plan komen hoe de bestaande woningvoorraad volledig verduurzaamd wordt. Met de woningcorporaties worden hierover prestatieafspraken gemaakt. Het is goed als corporaties nadrukkelijker verantwoording afleggen aan de lokale samenleving van de keuzes die zij maken.

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende betaalbare sociale huurwoningen. Zij hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor, maar ook mét de bewoners in de gemeente.

- De gemeente besteedt in de prestatieafspraken met de woningcorporaties aandacht aan de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen, duurzaamheid en aan de leefbaarheid in de dorpen en wijken;
- De gemeente Westerkwartier stelt met de woningcorporaties doelen op die gericht zijn op het verbeteren van de energiehuishouding van woningen;

- In de woonvisie komen ambitieuze en duidelijke afspraken met de corporaties te staan over de volledige verduurzaming van de woningvoorraad.

9.2 Ruimte

De openbare ruimte is van ons allemaal. Vanouds beheert de gemeente de ruimte, maar dat kan voor een deel ook heel goed door bewoners gedaan worden.

Iedereen wil graag een leefomgeving waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Daarvoor is het wenselijk dat er goede afspraken met elkaar gemaakt worden.

Per 1 januari 2021 wordt er een nieuwe wet ingevoerd: de Omgevingswet. Het motto van de Omgevingswet is “Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit”. Een integrale, gebiedsgerichte en duurzame benadering staat voorop. De leefomgeving staat centraal en dus ook de mensen die in die omgeving wonen en werken. Die krijgen meer ruimte om met eigen initiatieven te komen. Datzelfde geldt ook voor bedrijven en maatschappelijke organisaties. Participatie van de omgeving is dus een voorwaarde. Overheden zijn verplicht een participatietraject op te zetten. De invoering van de Omgevingswet is bijzonder complex. Veel uiteenlopende thema’s moeten worden geïntegreerd in één visie en één plan.

De energietransitie gaat een grote impact hebben op onze ruimtelijke inrichting bijvoorbeeld doordat er windmolens en (mogelijk) zonneparken verschijnen. We gaan allemaal wat merken van energieopwekking. De ChristenUnie wil meer aandacht op de politieke agenda voor de inrichting van de ruimte. Dat moet aansluiten bij het eigen karakter van landschappen en dorpen. Daarom is het belangrijk dat ruimtelijke beslissingen zo lokaal mogelijk worden genomen, met veel aandacht voor participatie van burgers, bedrijven en belangenorganisaties.

- De ChristenUnie is van mening dat de invoering van de Omgevingswet mede gebruikt moet worden om organisatie en werkwijze van onze nieuwe gemeente vorm te geven;
- De gemeente anticipeert op de invoering van de nieuwe Omgevingswet door het bestuurlijk ambitieniveau te bepalen en te investeren in scholing van ambtenaren en raadsleden;

- Bij de voorbereidingen op de Omgevingswet werkt de gemeente nauw samen met rijk, provincie en waterschappen;
- De ChristenUnie wil open landschappen behouden en verrommeling, versnippering en opdringerige zichtlocaties langs wegen zoveel mogelijk tegengaan;
- Onderdeel van het nationale plan energietransitie is een samenhangende visie op de ruimte voor duurzame energieopwekking. De ChristenUnie pleit voor een zorgvuldige planning met participatie van onderop. De gemeente formuleert daarom in de komende periode haar eigen visie op het energielandschap in het Westerkwartier als onderdeel van de omgevingsvisie;
- De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud van de infrastructuur erg belangrijk. Veel gebruikte routes en gebieden of dorpscentra mogen best een uitstekende uitstraling hebben;
- Wij streven naar een nette, onderhoudsarme en groene woonomgeving. Bij het ontwikkelen van wijken en kernen kiezen wij voor aanplant die weinig onderhoud vraagt;
- Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen;
- De ChristenUnie pleit voor een landschapsfonds waaruit geleend kan worden om de ontwikkeling van landschapsplannen financieel te ondersteunen.

Natuur

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap en de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving.

- De ChristenUnie wil geen bezuinigingen op natuur- en milieueducatie;
- De ChristenUnie wil dat natuur zo ‘beleefbaar’ en toegankelijk mogelijk wordt door aanleg en onderhoud van goede wandel- fiets- en beleefpaden;
- Samenwerking tussen provincie, gemeente, waterschappen, agrarische sector, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en land- en tuinbouworganisaties wordt gestimuleerd. Ook de Gebiedscoöperatie Westerkwartier speelt hierin een belangrijke rol;
- Insecten zijn belangrijk voor natuur en milieu. Daarom willen wij, samen met agrariërs en belangenorganisaties (boer en natuur), velden aanleggen met bloemen die goed zijn voor de voorplanting van insecten. Met name een actief bijenbeleid is van belang;
- Er is steeds meer vraag naar een graf op een natuurbegraafplaats. De ChristenUnie wil onderzoek naar mogelijkheden van een dergelijke begraafplaats in onze gemeente.

Hoofdstuk 10: Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar en is nodig voor een sterke economie. Iedereen wil op een zo aangenaam mogelijke manier van A naar B reizen. Goede verbindingen zijn daarbij van groot belang. Dit kan op allerlei verschillende manieren. Wat de ChristenUnie betreft zetten we daarbij in komende jaren vooral in op het faciliteren van de (e-)fiets en het openbaar vervoer.

De huidige gemeenten Leek en Zuidhorn hebben een actuele verkeersvisie. We gaan deze naast elkaar leggen en halen het beste uit beide, zodat er een actuele verkeersvisie met een programma aan maatregelen ontstaat voor de gemeente Westerkwartier. Duidelijk is dat de gemeente te maken krijgt met een aantal uitdagingen op het gebied van bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Gedacht moet worden aan de verbinding tussen Leek en Zuidhorn, de verbindingen tussen het Hoogeland/Aduard met de A7 en de N355 Zuidhorn-Groningen. Daarnaast is de verkeerssituatie A7- Leek de laatste tijd erg snel verslechterd.

Mobiliteit is in ontwikkeling vanwege digitale innovaties in het verkeer, de financiële houdbaarheid van het huidige openbaar vervoer, de opkomst van elektrische vervoersmiddelen (fiets en auto) en het nog steeds groeiende aantal auto's op de weg.

We kiezen voor verduurzaming, het vermijden van overbodig verkeer, een betere benutting van de bestaande infrastructuur en het beter met elkaar verbinden van de verschillende vervoerssoorten: auto, publiek vervoer en fiets bij het personenvervoer en scheep- en binnenvaart, spoor en weg bij het goederenvervoer. Provincie en rijk zijn hier in eerste instantie verantwoordelijk voor, maar ook de lokale overheid heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om infrastructuur van een kwalitatief hoog niveau.

Auto

De gemeente moet voor iedereen goed bereikbaar zijn. Goede wegen zijn daarom erg belangrijk. Filevorming op wegen met gemengd verkeer leidt al snel tot een slechte bereikbaarheid. Zo rijden de bussen mee in de file en evenzo het langzame verkeer.

Filevorming doet zich structureel voor op de N355 Zuidhorn-Groningen en rond de aansluiting A7-Leek.

Het ontbreken van een goed wegennet tussen A7/Leek-Zuidhorn en Aduard-A7 leidt tot sluipverkeer door dorpen, zoals Niekerk-Oldekerk, en naar de Ringweg van Groningen.

De gemeente agendeert bij de verantwoordelijke wegbeheerder, de Provincie, drie bereikbaarheidsopgaven;

- De doorstroming van de N355,
- De verbindingen van Aduard/Zuidhorn met de A7/Leek,
- Rondweg Leek

De gemeente vraagt de Provincie te starten met gedegen onderzoek naar duurzame varianten voor capaciteitsuitbreiding. Verder dient dit onderdeel in het provinciale meerjarenprogramma te worden opgenomen.

Fiets

De ChristenUnie wil een ambitieuze fietsagenda voor de gemeente Westerkwartier.

- In de komende jaren wil de ChristenUnie inzetten op goede fietsverbindingen tussen de verschillende kernen in het Westerkwartier enerzijds en anderzijds naar de plaatsen die belangrijk zijn voor werk en school, zoals Drachten en Groningen;
- In de gemeente wordt een lokale fietsagenda ontwikkeld vanwege het toenemende belang van het (elektrische) fietsverkeer. Belangrijke thema's in deze agenda zijn: veiligheid, fietsenstallingen en elektrisch fietsen;
- De ChristenUnie is voorstander van fietssnelwegen die de grootste kernen van de gemeente aan elkaar verbinden. Dit om het forensenverkeer tot 25 kilometer enkele reis extra te stimuleren de fiets te nemen.

Voetgangers

- Voor ouderen en andere mensen die minder mobiel zijn worden de looproutes naar het centrum, belangrijke ontmoetingsplekken en (zorg)voorzieningen zoveel mogelijk aangepast aan hun behoeften.

Openbaar vervoer

- De ChristenUnie vindt de bereikbaarheid van de (kleine) kernen een belangrijk punt. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het leerlingenvervoer. De ChristenUnie vindt dat de gemeente en de inwoners betrokken moeten worden bij het maken van keuzes;
- Bereikbaarheid door middel van openbaar vervoer van alle kernen is belangrijk. Samen met de provincie en gebruik makend van nieuwe mobiliteitsvormen willen we werken aan een dekkende bereikbaarheid;
- Bushaltes zijn toegankelijk voor ouderen en gehandicapten;
- Waar mogelijk wordt het doelgroepenvervoer zoveel mogelijk gecombineerd (regiotaxi's, leerlingenvervoer, wmo-vervoer);
- De ChristenUnie pleit er voor dat op elk knooppunt van openbaar vervoer voldoende stallingsruimte is voor fietsen en dat er fietsen gehuurd kunnen worden;
- Sociale veiligheid in de omgeving van haltes, stations en parkeerplaatsen wordt bevorderd;
- De gemeente bekijkt of het mogelijk is vrijwilligers in te zetten als openbaar vervoer niet (voldoende) beschikbaar is.

Parkeren

- De ChristenUnie is voorstander van gratis parkeren;
- Bij de aanleg en het onderhoud van transferia moet zorgvuldig worden gezocht naar een optimale aansluiting op het reguliere openbaar vervoer, vervoer per auto en fietsgebruik;
- Er komen voldoende laadpunten voor elektrische vervoersmiddelen.

Verkeersveiligheid

- Een passende en logische hoofdinfrastructuur is van belang;
- Bij de (her)inrichting van dorpen en wijken (buiten de hoofdinfrastructuur) is het uitgangspunt dat de voetganger en fietser 'beschermd' worden en dat het overig verkeer er te gast is;
- Een zestig- of tachtigkilometerweg moet ook als zodanig herkenbaar zijn ingericht;
- De gemeente zorgt voor scheiding van gemotoriseerd verkeer en fietsers indien ter plaatse de maximum snelheid boven de 60 kilometer per uur is;

- Er vindt een goede registratie van ongevallen plaats, zodat de zogenaamde gevaarlijke plekken in beeld komen;
- De ChristenUnie wil meer en betere fietspaden. Daarvoor komen de volgende verbindingen in aanmerking: Niezijl-Kommerzijl, Enumatil-Zuiderweg (Route Enumatil-Zuidhorn), Leek-Zuidhorn, Leek-Groningen;
- Doorgaande vrachtverkeer wordt zo veel mogelijk geweerd uit de kernen.

Verantwoording en slot

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen met bijdragen van zeer velen, oud-raadsleden, raadsleden, beoogde raadsleden voor de nieuwe gemeente Westerkwartier, fractiemedewerkers, wethouders en een groep proeflezers. Allen waren zij afkomstig uit de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn.

Inhoudelijk en redactioneel is het een consistent verkiezingsprogramma geworden onder leiding van een deskundige Programmacommissie.

Met verwerking van een tweetal aanpassingsvoorstellen vanuit de leden, is dit verkiezingsprogramma op 19 juni 2018 vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering van de ChristenUnie afdeling Westerkwartier.

Het is onze wens en ons gebed dat dit programma mag dienen als basis voor een solide en consistente bijdrage van de ChristenUnie – politiek in de nieuwe gemeente Westerkwartier.

ChristenUnie Westerkwartier,
Juli 2018

Programmacommissie

Jacqueline Dijkstra – Helmholt
Gerrit Janssen
Hans Schipper
Henk Schipper

Bestuur afdeling ChristenUnie Westerkwartier

Klaas van der Ploeg, voorzitter

